

Gizarte zerbitzu sistematik zaintza sistemara: trantsizio baterako gakoak

Felix Arrieta Frutos

Deustuko Unibertsitateko Gizarte Laneko arloko irakaslea

Azken aldian zaintzarekin lotutako eztabaida agenda politikoaren erdigunean kokatu da. Euskal gizartearen egungo ezaugarriek (bizi itxaropenaren luzatzeak edo populazioaren zahartzeak) eta mugimendu feministaren bultzadak fenomeno inoiz baina presenteko egotea ekarri dute. Artikulu honetan eztabaidari politika publikoetatik begiratzen zaio, eta egun agenda publikoan kokatu den gai honi erantzun bat eman ahal izateko ezinbestean beharko liratekeen eztabaidarako giltzarri batzuk planteatzen dira. Funtsean, eraldaketa baten atarian bagaude, nola planteatu behar dugu aldaketa hori?

Hiru pausotan planteatuko da galdera horren erantzuna: alde batetik, egun dugunaren inguruko diagnostika eginez. Bestetik, eta askotan egiten dugunaren gainetik, ditugun aukerak azpimarratuz. Azkenik, epe luzeko helburuak marraztuz, igaro behar dugun trantsizio epe honetan argi luzeek ere lagun diezaguten momentuko erabakiak hartzen.

Nola gaude?

Zaintzaren kontzeptualizazioaz jarduterakoan, asko dira mahai gainean jarri beharreko elementuak: denok dugun eta izango dugun beharraren begirada, publikoa eta pribatuaren arteko oreka edo hori produzitzeko moduak. Denak baldintzatzen du zainduak izateko zein zaintzaile izatearen logika, terminoaren dimentsio bikoitzean. Edozein kasutan, agertoki politikoan presente dagoen eztabaidari so eginez, Victoria Camps filosofoaren hitzek ondo zehazten dute eztabaidaren gakoa, zera dioenean:

Zaintza helburu politiko bihurtzea zerbitzu publikoa oztopatzen duten eta administrazioak beren misio propioena betetzeko desgai egiten dituzten bizioei eraso egitea da, hau da, premiarik handiena duten herritarrei arreta eta laguntza ematea. Elkar zaintzeko betebeharrak birbanatzen lagunduko duten egiturak diseinatzea esan nahi du. (Camps 2021)

Beraz, helburu nagusia galdera bati lotua agertzen zaigu: posible al da zaintza sistema bat artikulatzea? Posible al da, Campsek dioen bezala, horretarako egiturak diseinatzea? Politika publikoen azterketatik ebidentzia bat formulatuz planteatzen has daiteke erantzuna: ez dago egun zaintzaz bere horretan arduratzen den politika publikoen sistemarik. Edo, hobeto esanda, zaintzaz arduratzen diren politika publikoen sistemak askotarikoak dira: gizarte segurantzaz, hezkuntza, osasuna... eta gizarte zerbitzuak. Hauxe da segurtasun osoz zaintzaz pentsatzen dugunean burura datorkigun sistema nagusia: gizarte zerbitzuena. Baina nola osatu da eta nola-koa da gizarte zerbitzuen sistema? Benetan arduratzen al da gaur egun zaintzaz modu artikulatu batean? Eta zer beharko genuke horretarako bidea egiteko?

Ukaezina da arlo honetan gizarte zerbitzuen sistemak eta bertan lanean diharduten profesionalek egiten duten lana. Baina zaintza sistemaren helburu nagusia ez den heinean, sistema bera ez dago horretarako ez pentsatua ez artikulatua. Uler dezagun horren eboluzioa eta ikus dezagun zein

liratekeen zaintza sistema bat osatzeko eman beharreko transiziorako gakoak.

Asistentziatik datorren sistema bat

Gizarte zerbitzuen sistema mendez mende garatutako gizarte sorospidetza oinarria da. Gizarte sorospidetza horrek perspektiba asistentzialista izan du denbora askoan oinarri: ageriko arazoei momentuko erantzuna ematea, horren arrazoiak sakondu gabe. Ikuspegi asistentzialista horrek ondorio nabarmenak utzi ditu sistemaren definizio eta jarraitutasunean. Oraindik ere lan egiteko modu horren adibide argiak ikus daitezke arlo ezberdinetan, esate baterako elikagai gabeziari emandako erantzunetan. Perspektiba horri gurean laurogeiko hamarkada hasieran hasi zitzaion alternatibarik argiena ematen udalek hartutako rol protagonistaren bitartez. Udal demokratikoen eskutik hasi ziren sistema alternatibo baten

erakundetzerako lehen pausoak, eta orduan hasi ziren indarra hartzen egun ezinbestekotzat ditugun programa batzuk, Etxez Etxeko Laguntza, esate baterako.

Berrogei urte eskas dituen sistema batez ari gara, sistema gazte batez, beraz. Gaztetasun horregatik, askotan esan ohi da gizarte zerbitzuen sistema ‘*negatiboan*’ sortutako sistema bat izan dela, gainontzekoen gabeziak estaltzera deitutakoa, eta beraz helburu zehatz bat ez duena. Hau da, besteak beste, arlo horrek duen eztabaida nagusietako bat: bere objektu edo definizioa topatzea. Lege gehienek ongizatearen bilaketarekin lotzen dute hori, eta horretarako artikulatutako zerbitzu eta

Posible al da zaintza sistema bat artikulatzea? Politika publikoen azterketatik ebidentzia bat formulatuz planteatzen has daiteke erantzuna: ez dago egun zaintzaz bere horretan arduratzen den politika publikoen sistemarik

diru-laguntzen multzoarekin. Baina legeetan agertzen diren definizioek bi arazo nagusi dituzte diziiplina jakin baten definizio iturri bihurtzeko. Alde batetik, ez dute nahikoa zehaztasunik, ongizatea bilatzea elementu nahikoa orokorra baita. Bestetik, lege bat momentu jakin baten adierazpen politikoa den heinean, beste momentu politiko batean alda daiteke; beraz, ezinezkoa da behar zehatz baten definiziorako iturri bakar bihurtzea.

Eztabaidak eztabaida, Fernando Fantovak emandako definizioa erreferentzia garrantzitsutzat har daiteke eta berezitasun nabaria suposatzen du bide honetan. Fantovaren esanetan, gizarte zerbitzuen sistemak elkarrekintza du helburu eta oinarri. Elkarrekintza honela definitzen du:

Elkarrekintza honela definitzea proposatzen da: pertsonak bere bizitza-inguruneetan *modu autonomoan jarduteko duen gaitasunaren* eta, oro har, familia-, bizikidetz-, komunitate- edo *harreman-loturen* bidez eskura duen *gizarte-babesaren* arteko *doikuntza dinamikoa*. Elkarrekintza hitza proposatzen da, pertsonak *zer egiten duen* eta *nolako babesa* edo *laguntza duen* aipatzeko aukera ematen duelako, *lotura naturalei* esker. (Fantova 2008)

Elkarrekintzak, beraz, ematen digu modu horretan sortu den sistema bati koherentzia emateko proposamen bat. Harremanen eta gizarte babesaren arteko doikuntzak definitzen duen elkarrekintza, batak zein besteak huts egiten dutenean babestu beharrekoa. Baina hori babestea eta kokatzea non geratzen da? Nola?

Eredu familista mediterranea oinarri duen sistema bat

Testuinguruaz hitz egitean, beharrezkoa da sistema kokatzen den egitura nagusiari begiratzea, eta horrek duen eraginari: ongizate estatu mediterranea, familia oinarri duena. Ongizate estatua bera gizon langilearengan pentsatuz sortutako egitura izan zen, hainbat autorek aztertu duten bezala. Gure inguruan, gainera, garapen hori beranduagokoa izanik, familian oraindik ere pisu handiagoa utzi du.¹

Funtsean, gizarte zerbitzuen sistemaren eraikuntzak familia gako nagusi izan duen ongizate sistema bat izan du oinarri. Horren arabera, gure sistemak arlo askotan zerikusi handiagoa du subsidiarotasun printzipioaren arabera antolatzen den sistemarekin unibertsalismoan oinarritzen denarekin baino. Zentzu horretan, eta familiarekiko, topagune orokorra izan da familia arduratzen den bitartean ez duela zertan beste eragile batek kargu hartu. Horrek eragin zuzena izan du zaintza lanetan gehien egon diren emakumeentzat, nagusiki kargak beraien esku utziz eta banaketa posibleak ekidinez. Eta hemendik eratortzen da askotan entzun den unibertsalizazio eta desfamiliarizaziorako mezua, mugimendu feministak formulatua, besteak beste.

Unibertsalizazio bideko erreformek eredu honetan sakondu duten sistema bat

Unibertsalizazioa eta eskubidearen aldarrikatzea berandu iritsi ziren gizarte zerbitzuen sistemara. Espainiako Parlamentuak 2006an Mendekotasun Legea onartzearekin gertatu zen hori, eta ondoren onartu ziren erkidegoetako legeek (hirugarren belaunaldiko lege bezala ezagutu direnek) egonkortu dute joera.

Mendekotasun Legeak balorazio tresna komun bat (BVD) ezarri zuen eskubide subjektiboa deklaratzeko oinarri bezala. Arlo guztiek jarraitu duten eredua izan da hori. Baina horren ondorio, bi zutabe nagusi zituen sistema bat irudikatzen zuen: zerbitzuen katalogoa eta diru-laguntzen katalogoa. Legea irudikatu eta pentsatu zutenek, edo bertatik gertu egondakoek,² askotan esan dute legearen imajinarioan zerbitzuak indartzean zegoela giltza, eta diru-laguntzak, aldiz, osagarri minimotzat hartzen zirela. Legearen garapenak, aldiz, kontrakoa erakutsi du.

Hego Euskal Herriko lau lurraldeetan argi geratu da diru-laguntzek nabarmen gainditu dutela zerbitzuen eskaera. Krisi ekonomikoen testuinguruak ere eraman du horretara

Gaur egun indarrean
dauden zerbitzuetako
asko beste logika baten
pean sortuak izan ziren.

Beste garai batean
paradigmatikoa zen
etxez etxeko zerbitzua
da adibiderik onena

agian. Eta horrek indartu egin du maila batean familiak pertsona etxean artatzearen logika. Edo, urtetan okerragoa izan dena, zaintzaile bat kontratu edo deklaraziorik gabe hartzekoa.

Egiari zor, aldundiek ahalegin handia egin dute balorazioak azkar egin eta diru-laguntzak osatzen. Eredu batzuk abian jartzea ere paradigmatikoa izan da, Gipuzkoak PEAParen kasuan egin bezala. Eta zaintzaileen egoerak eta baldintzak ere erregulatu dira, kotizazioak

derrigortuz. Bide ona eta emankorra egin da erregulazioan, balorazioan eta eskaintzan oro har.

Ondorio nagusia, edozein kasutan, hauxe da: diru-laguntzen gailentzeak etxean gelditzearen joera mantendu du, zerbitzuak hazi edo eraldatu gabe eta familiaren rola indartuz.

Zerbitzuak pentsatu behar dituen sistema bat

Egun indarrean dauden zerbitzuetako asko beste logika baten pean sortuak izan ziren. Beste garai batean paradigmatikoa zen etxez etxeko zerbitzua da adibiderik onena. Etxez etxeko zerbitzuak nor bere zaintzarako laguntza ematen dio etxean dagoen pertsonari, egunean bi edo hiru orduz, osagarritasun begirada batetik. Zerbitzu horrek, hala ere, muga garrantzitsuak ditu etxean zaindua izan nahi duen gizarte batean: kostuetatik hasi eta jarraitutasunera, ordu kopuru mugatutik igarota, zerbitzuak dituen zailtasunak oso agerikoak dira egun, eta horiek malgutasun ezarekin lotura zuzena daukate.

Etxez etxekoak bezala, mendekotasuna duten pertsonentzako eguneko zentroek zein egoitzek ere beren ekintza birpentsatu behar dute egoera eta lehentasun berrien aurrean. Nola egokitu antolaketa jakin bati erantzuten zion eskaintza

batetik pertsonen beharrei erantzun behar dien batera? Erronka garrantzitsua dute zerbitzu gehienek aurretik.

Gobernantza konplexuko sistema bat

Politika publikoetako sistema guztiek dute beren baitan antolaketa eta gobernantza modu konplexua. Baina gizarte zerbitzuen sistemak konplexutasun hori handitu egiten du Erkidegoan artxipelagoa eta mataza deitu ditugun horietan.

Artxipelagoak eredu fragmentazioa esan nahi du, funtsean. Erkidegoaren barruan, eredu bakarraren falta eta garapen ezberdinak Araba, Bizkai eta Gipuzkoan.³ Eskumen banaketak sortutako logika horretan, lurralde bakoitzak bere garapena darama. Zaila da banaketa horrekin hiritarrek identifikatuko dituzten espazio argiak topatzea.

Matazak elementu berari egiten dio erreferentzia, baina hiritar edo erabiltzailearen ikuspegia kontuan hartuta. Behar bati erantzuna emateko pertsona bakoitzak eman beharreko pausoak, galderak eta zalantzek askotan zerikusi handiagoa dute *Asterix eta Obelixen 12 frogekin* logika sinple batekin baino. Horrek tramitazioa bera mataza handi bat bihurtzen du, ulertezina askotan egoera larrian dauden pertsonentzako.

Bi elementuek, artxipelagoak eta matazak, gobernantza konplexuko sistema bat marrazten dute. Konplexutasun horrek zailtasun handiagoa suposatzen du sistema propio bezala identifikatzeko, legitimatzeko eta, beraz, funtsean, behar bat suertatzen denean berori erabiltzeko. Sorgin-gurpil nabaria da.

Sistema feminizatu bat, profil profesionalak lantzeke dituenak, lan baldintzak etengabe eztabaidan

Zaintzara dedikatzen diren profesionalak, ehuneko handi batean, emakumeak dira. Eta horrek pisu handia du sektorearen beraren konfigurazioan. Aspalditik dago definitzeko zaintzaileen profil profesionalaren inguruko afera. Zein da zaintzaile izateko eskatuko den gutxieneko formazioa?

Edonor izan al daiteke? Nola ordenatu formazio maila ezberdinak? Zer egiteko? Informalitateak pisu handia duen sektore batean, galdera horiek erantzun gabe daude oraindik. Eta, noski, aurreko bi elementuekin bat, lan baldintzak ere hobetzeko bide nabarmena duen arloa dugu zaintzena. Konbenioen etengabeko negoziaketan, deslokalizatzen ez den arlo bat nola bihur daiteke lanerako erakargarri? Zein dira mahai gainean jar daitezkeen elementuak?

Funtsean... sistema bat?

Funtsean, elementu horiek guztiak mahai gainean jarrita, esan al daiteke gizarte zerbitzuen sistema artikulatu bat badaukagula? Esan al daiteke, beraz, zaintza erdigunean jartzen duen sistema bat daukagula? Agian, zerrenda bat egiten hasiko bagina, topa genitzake sistema bat bere horretan izendatzeko ezinbesteko elementuak: egon badago arreta eredu bat, egon badago gobernantza eredu bat eta baita zerbitzu eta diru-laguntza katalogo eta zorro bat ere. Hori eztabaia daezina da.

Baina sistema bat ez da bere izena bakarrik, bere izanak ere osatzen du logika hori. Eta berori erabili behar dutenek legitimatzen ez badute, identifikatzen ez badute, lidergo argirik bisualizatzen ez bada, kalifikatu al daiteke politika publiko multzo bat sistema gisa?

Ez dago identifikatua eta legitimatua den gizarte zerbitzuen sistemarik, eta, berori identifikatzen ez den heinean, zaintza erdigunean jartzen duenik ere ez. Nola eralda dezakegu daukagunetik aurrera? Zein pauso eman beharko genituzke?

Aukerak eta erronkak

Edonola ere, diagnostikoak ezin du erabat negatiboa izan. Profesional onak dauzkagu egunerokoan politika publikoetan pentsatzen ari direnak, eta horrek gehienetan emaitza onak ematen ditu. Egun indarrean dauden zerbitzuen kudeaketa

ongi egiten da eta horien ondorioak ere ikusgarri dira gure gizartean. Horrez gain, badira egun oraintxe identifikatu dugun trantsiziorako bidean sortzen diren aukerak, horretarako lagun dezaketenak.

Zaintza eztabaida publikoaren erdigunean kokatzen da

Koronabirusak sortutako itxialdi handiaren eta ondorengo olatu eta fase guztien ondoren, zaintza eztabaida publikoaren erdigunean kokatu da. Krisi horrek bi kontsentsu handi utzi ditu mahai gainean: osasun publikoa indartzearen beharra eta zaintzaren inguruko eztabaida sustatzearena. Hori modu diferenteetan egin edo zehaztu daiteke ondoren, baina elementu bezala agenda politikoaren erdigunean kokatu da, balkoietatik politikaetara igaroz, gure imajinarioa okupatuz eta kontsentsu politiko zabaletarako aukerak baliatuz.

Zaintza sareen oihartzuna

Pandemiak herriz herriko eta auzoz auzoko esperientzia ezberdinak abian jartzea ekarri zuen: zaintza sareak deitu izan zirenak. Zaintza sareak etxean zeuden pertsonen beharrei erantzuna emateko ekimen azkarrak izan ziren, bakardadeari edo elikagaien errealitateari erantzuna eman zietenak.

Horietako batzuk hiritar ekimenez sortu ziren. Beste batzuk udal ekimenez, eta egon ziren hirugarren sektorearen ekimenez sortutakoak ere. Horien guztien ibilbideaz egindako ikerketek erakundeen bultzada azpimarratzen dute, komunitatearen artikulazioaren konbinazio argi batekin. Gehiengotik, iraunkortasuna izan da zalantza nagusia: kontestu jakin batean sortutakoak balio ote dezake beste kontestu batean aplikatzeko? Emergentsiazko begirada batekin sortutako erantzunak aplikagarri izan al daitezke emergentsia egoera desagertzen denean?

Oraindik irekita dauden galderak dira horiek. Argi da goiena da, edozein kasutan, ekimen horiek abiarazi izanak

paradigma aldaketa bat suposatu zuela ordura arteko begiradan. Paradigma aldaketa horrek komunitatearen eta administrazio publikoaren arteko harremana beste modu batera ulertzen lagundu du eta proiektu ezberdinak abian jarri ditu hori artikulatu nahian.

Zaintza ekosistemen eraikitzea

Gipuzkoan nagusiki, Gipuzkoako Foru Aldundia sustatzen ari den Etorkizuna Eraikiz ekimenaren baitan eta hainbat udalekin elkarlanean, zaintza ekosistemak direlakoen inplementazioa ikusten ari gara. Esperientzia ezberdinak abian jartzen ari diren udalen artean Pasaia, Errenteria, Azpeitia, Usurbil, Hernani edo Zestoa daude, besteak beste. Zaintza ekosistemek integrazio prozesu ezberdinak abiaraztea suposatzen dute: integrazio bertikala, arreta maila ezberdinen artekoa, eta horizontala, sistema eta esperientzia ezberdinen artekoa. Hori guztia erakunde publiko eta entitateek sustatutako proiektuak bateratu eta elkarrekintzak sortuz. Dinamika horrek garrantzitsua dirudi antolaketa forma berriak esperimentatzen hasteko, behetik gorako lanketan, sistemen eta arreta ereduen integrazio formulatan. Aukera ona izan daiteke hiru norabidetan: alde batetik, gizarte zerbitzu eta osasun sistemen arteko elkarrekintzak sustatzeko bidean; bestetik, gobernantza bide berriak topatzeko ahaleginean; azkenik, komunitatea inplikatzeko saiakeran, publikoaren eta pribatu edo komunitarioaren arteko elkarlana eta ahaleginak batuz. Horrek pertsona erdigunean jarriko duen eredurantzko bidea jorratzen lagun dezake. Aukera ona da, zalantzarik gabe.⁴

Pertsonarengan zentratutako ereduen indartzea

Pertsonarengan zentratutako arretak, funtsean, zerbitzuak, erakundearen antolaketa logikatik pentsatu beharrean, pertsonen beharretatik antolatzearen logikan pentsatzea dakar. Horren sinplea dirudien paradigma aldaketa hori zerbitzu

asko hankaz gora jartzera deituta dago. Benetako iraultza suposa dezakeelako, arreta moduak aldatuz, baina baita erai-kinak diseinatzeko modua, pertsonen parte hartze eta entzute moduak artatzekoa eta baita beste hainbat aldagai ere.

Pandemiak perspektiba hori indartu badu ere, joera lehenagotik zetorren. Gure inguruko administrazio eta elkarteek azken urteetan pertsonen oinarritzko eskubideak oinarri dituen begirada horretan dute jarrita arreta. Hala ere, ezinbestekoa da arlo horretan hirugarren sektoreari erreferentzialtasuna onartzea, bai desgaitasunaren arloko elkartei (Gautena, esate baterako) zein adinekoen arlokoei, Matia Fundazioaren adibidearekin.⁵

Era berean, etxean egin/egon ere duaren inguruko kontsentsu zabala ere hedatu da. Ez da nola artatu behar den bakarrik, baizik eta non artatu behar den ere bai. Zentzu horretan, etxeak, inguruak eta komunitateak hartu duten protagonismoa ezinbesteko giltzarria da.

Pertsonarengan
zentratutako arretak,
funtsean, zerbitzuak,
erakundearen
antolaketa logikatik
pentsatu beharrean,
pertsonen beharretatik
antolatzearen logikan
pentsatzea dakar

Egoitzen eredu berria (Espainiako Gobernuak sustatutako akordioa)

Orain dela oso denbora gutxi onartu du Espainiako Gobernuak egoitza eta zerbitzuen akreditazio eta kalitaterako irizpide komunei buruzko dokumentua (2022). Bertan printzipio gisa formulatzen dira pertsonaren duintasuna, pertsonalizazioa eta pertsonarengan zentratutako arreta. *A priori*, albiste onak dira. Eztabaida dezente dago horrek suposa dezakeen eskumen inbasioaren inguruan, baina, egoitzetan fokua jarri den honetan, irizpide horien inguruan eztabaida sustatu eta kontsentsu komun bat eraikitzeko ahalegina egitea ez da edonolokoa.

Hirugarren sektorearen heldutasuna

Gure lurraldean hirugarren sektore indartsua daukagu. Edozein lurralde historikotan, gainera. Eta kontsentsu politikoa zabala da horren gizarte eraldaketa eta inpaktuaz. Askotan hirugarren sektorearen ekintzak administrazioaren beraren aurretik joan izan dira, berrikuntzari edo antolaketari dago-kienez. Indar hori aprobetxatu beharra dago, elkarrekintza-rako espazioetatik harago, hasierako funtzioa errekuperatu eta traktore indar izan daitezen.

12/2008 Legeak 14 urte

Gizarte zerbitzuen EAEko legeak 14 urte betetzen ditu aurt-en. Nerabezaroan sartzen den honetan, aukera polita za-baltzen da eztabaida publiko eta errebisiorako. Legeak urte hauetan bere potentzialitateak erakutsi ditu, baina baita bere mugak ere. Alde horretatik, aukera ezin hobea da horren inguruko eztabaida politiko heldu eta lasaiari ekiteko, modu horretan zaintza erdigunean izango duen beste marko bati hasiera emango dioten proposamenak ikusi, eztabaidatu eta landu ahal izateko.⁶

Nora iritsi beharko genuke?

Artikuluaren hasieratik marraztu dugu zein den helburua: zaintza sistema bat artikulatu eta horretarako egiturak di-seinatzea. Eta hori nola lortu? Galdera horren erantzuna konplexua da, eta ez da egun batetik bestera egingo den zerbait. Edonola ere, garrantzitsua da bide horretan pausoak ematen hastea, *trantsizio* bat marrazten joatea, gako diren esparru batzuetan.

Zaintza sistema artikulatu: gobernantza berri bat

Zaintzen sistema izango denak ezinbestekoa du gobernantza berri bat.

Gobernantza berri honen oinarria orain indarrean dagoen eskumen banaketatik arretaren jarraitutasuna bermatuko duen banaketa batera igarotzea izan beharko litzateke. Ez da nahikoa egun gizarte zerbitzuen sisteman banatuta dauden eskumenak batzearekin,⁷ guztiz beharrezkoa izango da hori egungo bi sistemen arteko harremana beste modu batean artikulatuz pentsatzea: osasun sistemaren eta gizarte zerbitzuen artean.

Horrela, arreta ereduan eta horren jarraitutasunean begirada jarrita, beste eskumen egitura batean pentsatzen joan beharko da, beste lan egiteko modu bat bermatuko duena. Pertsona erdigunean jarriz, horren arretarako behar diren baliabideak gertutasunez kudeatuko dituen. Finantzaketa iturri bakar batekin, kudeaketa arazoak gutxituz eskubideak bermatu ahal izateko. Eta gainerako eragileekin modu artikulatuan lan egiteko gai izango dena.

Gainerako erreformak garrantzitsuak izanik ere, gobernantzan pausoak ematen joateak eragingo du aldaketak egiturazkoak eta epe luzekoak izatea. Horretarako oso garrantzitsuak izango da egun abian dauden esperientziazko proiektuetan ikusten ari garen emaitzak sistemen egituretan barneratzea eta bertan eta bertatik aldaketak eragitea. Esperientziazko aukera asko jartzen ari da mahai gainean. Eztabaida politikoak bere denborak behar dituen honetan, aldaketarako bide ezin hobeak izan daiteke. Izan dadila egituretan ere.

Harremanak birpentsatu

Funtsean, Javier Yanguasek (2021) bere azken liburuan esan bezala, harremanak birpentsatu behar ditugu, arreta eredua ere birpentsa dezagun. Harremanak birpentsatzeak gure beharrak beste modu batera adierazi eta konpontzen saiatzea esan nahi du. Norberaren zaugarritasuna onartu eta elkarrekin beharra adieraziz, zaintza egunerokoan proiektatuz.

Bide horretan etxeak zerbitzuz josi behar dira, eta zentroak etxe bihurtu. Horretarako behar da arreta ereduaren aldaketa

bat, pertsona erdigunean jarritz, nahiak eta desioak entzunez, partaidetza bideak irekiz... Egun ‘pertsonalizazioa’ izenez eza-gutzen dugun hori praktikara eraman behar da, eguneroko praktikak beste modu batera entzun eta partekatuz.

Eta hori guztia komunitatearekin egin beharra dago, elkarrekin harremanak birpentsatze horretan, fisikoki gertuen ditugunekin harremanak zainduz eta landuz, sareak eratuz, solidaritatea artikulatuz. Eta, horretarako, komunitatea indartzeko, lan egin behar da. Sustatzaile eta dinamizatzaileak behar dira, harreman horiek auzo zein herrietan saretzen lagunduko dutenak, komunitatea eraikiz. Abiarazi beharko dira horretarako partaidetza mekanismoak, Lucía Martínez Virto eta Maite Huertak (2022) dioten bezala. Landu beharko da hiritartasun aktiboa, Mayte Sancho eta Elena del Barriok (2022) dioten bezala. Edo artikulatu beharko da, behin betiko eta azken helburu gisa, zaintzen demokratizazioa, Emagin kooperatibak zabal aztertu bezala (2020).

Trantsizio horrek, beraz, zera eskatuko digu: zaintzari baliola eman eta bultzatzea, horretarako eskema berriak sustatuz. Gizartearen zahartzeak, edo Marta Luxanek esan bezala, bizitzaren demokratizazioak, agertoki berri batean jarri gaitu. Bihur gaitezen aktore, zuzendari eta ekoizle eta eman ditza-gun agertoki horretan kokatzeko behar ditugun pausoak. Geroak eskertuko digu, baina baita orainak ere. 🌱

Oharrak

1. Gai hau zabalago landua izan da, besteak beste *Euskal demokrazia patriarkala* liburuan (Goikoetxea *et al.* 2020), eta baita Berriak, Elkarrek eta Jakinek elkarrekin argitaratutako *Pentsioen geroa. Eztabaida sozial baterako gakoak* liburuan ere (Fernandez 2020).
2. Mayte Sancho edo Pilar Rodríguezen lanak irakur daitezke zentzu horretan, besteak beste.
3. Oraindik zailagoa beraz Euskal Herri osoa hartuko duen eredia topatzea, nahiz eta saiakera bat egon den Eusko Ikaskuntzaren men-deurreneko kongresuak sustatutako ikerketa ildoan haritik (Arin *et al.* 2021).
4. Zaintza Herri Lab ekimena.
5. Azkenaldian asko entzun dira pertsonarengan zentratutako arretan oinarritzen den eredia edo, besteak beste, Gipuzkoako Foru Aldundiak hainbat eragilerekin batera landutako pertsonalizazioaren inguruko gida.
6. Hori bera proposatzen zuen Manuel Aguilarrek (2019) Gizarte Zerbitzuen Legearen hamargarren urteurrena ospatzeko Eusko Legebiltzarra antolatutako jardunaldietan.
7. Horretaz zabalago hitz egiten dut *El archipiélago del bienestar. Los servicios sociales en el País Vasco* liburuan (2019).

Bibliografia

- Aguilar, M. (2019): 'Ziaboga ala txalupa aldaketa? Gizarte zerbitzuen dilemak', in *Gizarte Zerbitzuei buruzko Legearen 10. urteurrena*, Gasteiz, Eusko Legebiltzarra, 39-58.
- Arin, A.; Berasategui, M.; Martínez Virto, L.; Melito, L.; Toña, Á.; Zalakain, J. (2021): 'Envejecimiento y atención a la dependencia en los territorios de Euskal Herria', *Zerbitzuan* 74, 115-132 (<https://doi.org/10.5569/1134-7147.74.07>).
- Arrieta, F. (2019): *El archipiélago del bienestar. Los servicios sociales en el País Vasco*, Madril, Catarata.
- Camps, V. (2021): *Tiempo de cuidados*, Bartzelona, Arpa.
- Del Barrio, E.; Sancho, M. (2022): 'Ciudadanía activa: respuesta al edadismo desde el papel social de las personas mayores', in *Servicios sociales y vulnerabilidad frente a la pandemia*, Donostia, Eguia Careaga Fundazioa, 117-133.
- Emagin (2020): *Zaintza lanen demokratizaziorantz*, Andoain, Emagin.

- Fantova, F. (2008): *Sistemas públicos de servicios sociales. Nuevos derechos, nuevas respuestas*, Bilbo, Deustuko Unibertsitatea.
- Fernandez, J. (2020): *Pentsioen geroa. Eztabaida sozial baterako gakoak*, Andoain eta Donostia, Berria, Elkar eta Jakin. Aleka bilduma 9.
- Gobierno de España (2022): *Acuerdo sobre Criterios comunes de acreditación y calidad de los centros y servicios del Sistema para la Autonomía y Atención a la Dependencia (SAAD)*, Madril, Espainiako Gobernua.
- Goikoetxea, J.; Lujanbio, L.; Rodriguez, Z.; Garai, E. (2020): *Euskal demokrazia patriarkala*, Donostia, Elkar.
- Martínez Virto, L.; Huerta, M. (2022): 'Los cuidados en y por la comunidad', in *Servicios sociales y vulnerabilidad frente a la pandemia*, Donostia, Eguia Careaga Fundazioa, 103-116.
- Yanguas, J. (2021): *Pasos hacia una nueva vejez*, Bartzelona, Destino.